

Provinciaal Oefenbeleidsplan 2016

Ilse Van Mechelen
Dienst Noodplanning federale diensten gouverneur Provincie Antwerpen

INLEIDING

2015 was een jaar waarin de provincie Antwerpen 12 oefeningen realiseerde dankzij of met de actieve steun van de Dienst Noodplanning. Hoogtepunten waren ongetwijfeld een grootschalige Europese oefening in de Haven van Antwerpen, een grensoverschrijdende kettingbotsing op de grens tussen België en Nederland, een evacuatieoefening in samenwerking met het Heilig Hart ziekenhuis in Lier en de Verpleeghogeschool Sint-Aloysius.

Gemeenten zijn trouwe bondgenoten in het provinciale oefenbeleid. Het niveau van de oefeningen en de vanzelfsprekendheid om op regelmatige basis te oefenen zijn in onze provincie hoog.

Ook 2016 belooft een uitdagend oefenjaar te worden.

In maart staat een grootschalige evacuatieoefening in het Sportpaleis op de agenda. Vervolgens zal conform de driejaarlijks afgesproken oefencyclus met de Veiligheidsregio Midden-en West Brabant de gemeente Woensdrecht en de Stad Antwerpen samen met BASF een tafeloefening houden.

Naar jaarlijkse gewoonte staat een Seveso-oefening in de Haven van Antwerpen en één daarbuiten gepland. In Antwerpen wordt in het najaar geoefend bij H.Essers, in september is TransFurans Chemicals in Geel aan de beurt.

Oefeningen ontstaan vaak ook op basis van de actualiteit: in het najaar organiseren we een oefening die inspeelt op de terreurdreiging.

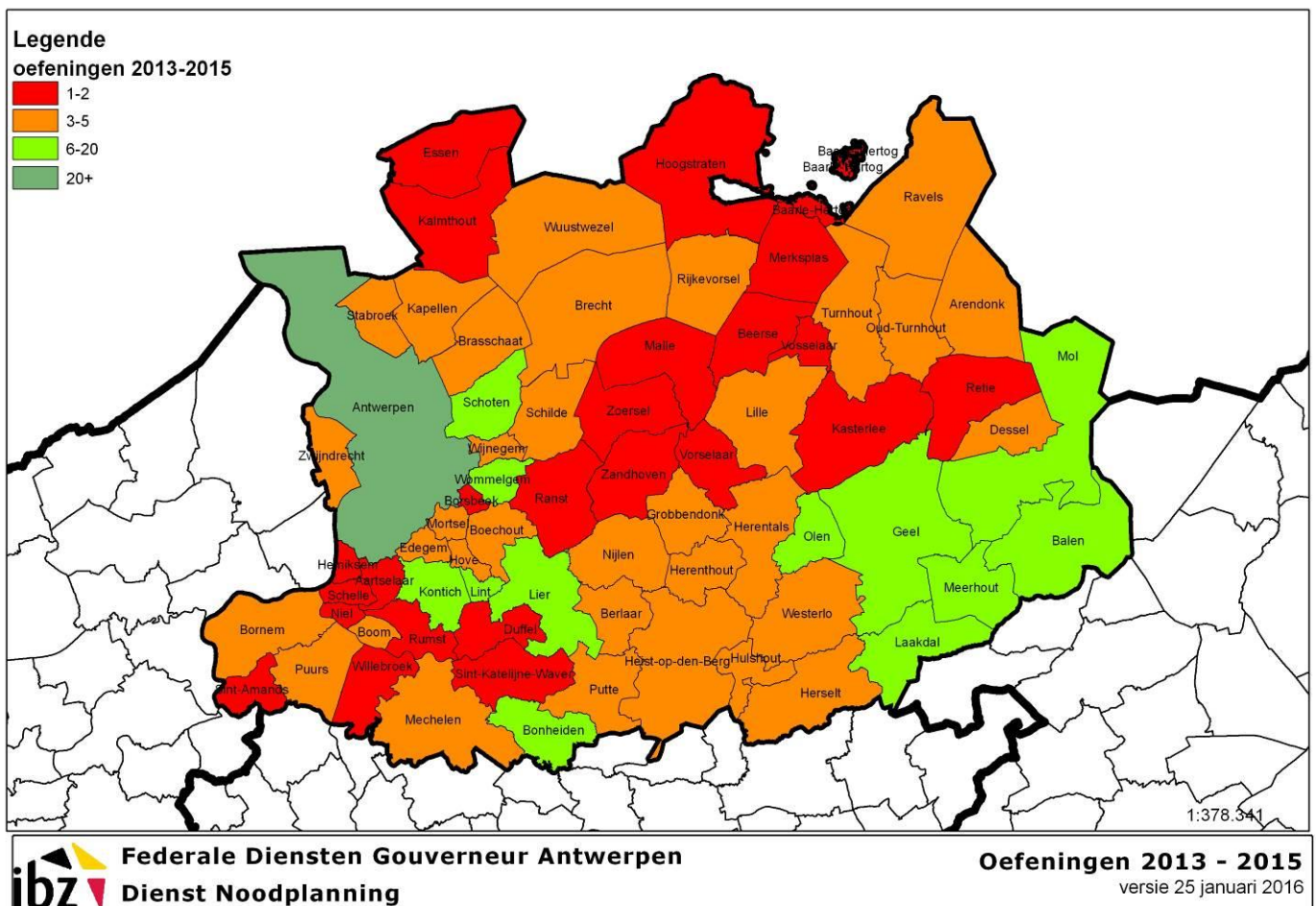
Inhoud

INLEIDING	0
1. Overzicht oefeningen per gemeente.....	3
2. Provinciale oefeningen 2015	3
3. Planning provinciale oefeningen 2016	5
4. Oefenbeleid	6
5. Oefenmethodologie	8
6. Evaluatie	12
7. Kosten	12
8. Slot.....	13

1. Overzicht oefeningen per gemeente

Voor het eerst is de 'grijze' kleur op de oefenkaart van onze provincie weg. Dit betekent dat alle gemeenten minstens één oefening hebben gerealiseerd in een tijdspanne van drie jaar.

Voor elke gemeente is het wenselijk dat er per 3 jaar minimum 3 oefeningen georganiseerd worden. De grootte van de gemeente en de aanwezige risico's kunnen echter van die aard zijn dat een hogere frequentie van oefenen nodig is. Het is geenszins de bedoeling dat elke gemeente jaarlijks een grootschalige inzetoefening organiseert. Schaalvergroting is mogelijk: om de oefenbelasting bij de hulpdiensten te minimaliseren, kan een gemeente perfect tegelijk met een andere gemeente oefenen. Een alarmeringsoefening, een oefening met minstens 2 disciplines en een oefening tussen een discipline of bedrijf en de gemeentelijke dienst noodplanning wordt meegerekend als oefening. Onderstaande kaart is een indicatie voor de oefeningen die georganiseerd werden in de periode 2013 -2015.

2. Provinciale oefeningen 2015

De provinciale oefenkalender voor 2015 was zeer goed gevuld. Er werden 12 oefeningen gerealiseerd door of in samenwerking met de federale Dienst Noodplanning. Dit vergde van alle diensten en betrokken bedrijven een enorme inspanning. Daarom vragen alle deelnemers om de

kalender de volgende jaren minder zwaar te maken om zo oefenmoeheid te vermijden en optimaal lessen te trekken uit de evaluaties. Daarnaast werden in 2015 door de gemeenten nog eens 65 gemeentelijke oefeningen gemeld. Deze worden ingevuld in de oefenkalender op OSR.

2015	Type		Omschrijving	Risico
6-9/03	Inzet + beleid	EUBelmodex2015	Eu Civil Protection Mechanism, FOD IBZ, Europees consortium, UZA, Lanxess Rubber, 3M en Havenbedrijf	Overstroming
23/03	Inzet	Anton	Axalta, P&G, Kellogs te Mechelen	Seveso
26/03	Inzet	Domino	Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant, Baarle Nassau, Baarle Hertog	Wegongeval
23/05	Inzet		Postgraduaat rampenmanagement, Campus Vesta	Terro
03/06	Tafeloefening		Crisiscentrum, FANC, SCK MOL, Belgoproces, Mol, Dessel en alle disciplines	Nucleair
3, 10, 17, 24/06	Alarmering		KC Doel	Nucleair
/06	Tafeloefening	Hermes	D5 gemeenten van de provincie Antwerpen	School/verkeersongeval
2, 9/09	Alarmering		SCK Mol	Nucleair
16, 23/09	Alarmering		Belgoproces Dessel	Nucleair
29/09	Inzet + beleid	Black Cloud	ExxonMobil, Zwijndrecht en Antwerpen	Seveso
17/10	Inzet	Salsa	Sint-Aloysiusinstituut, Heilig Hartziekenhuis, Lier	School en ziekenhuis
29,30/10	Inzet + beleid	Mol/Dessel2015	IBZ, SCK, Belgoproces, Mol, Dessel	Nucleair

3. Planning provinciale oefeningen 2016

Voor 2016 is de kalender al veelbelovend.

2016	Type	Omschrijving	Risico
21/03	Inzet	ASCOOP, Sportpaleis, Antwerpen	Evenement, evacuatie
30/03	Tafeloefening	BOWA, Basf, Antwerpen, Woensdrecht, VMWB	Seveso/grensoverschrijdend
28/05		Postgraduaat Rampenmanagement, Campus Vesta	
14/09	Tafeloefening	Transfurans, Geel	Seveso
22/09	Inzet	Purple Starling	Luchtvaart
10-12/10	Tafeloefening	Nederland, HVZ Kempen	Terro (onder voorbehoud)
Einde jaar	Tafeloefening	H. Essers, Wilrijk	Seveso

4. Oefenbeleid

4.1. Ondersteuning

Om de gemeenten, bedrijven en disciplines te ondersteunen bij de organisatie van oefeningen, werd in de databank **OSR** (Organisatie Snelle Redding) de rubriek “**Oefeningen**” opgenomen. Hierin kunnen ze de volgende documenten terugvinden: een oefenkalender voor de hele provincie, een databank waarmee gemeenten kunnen van start gaan, een draaiboek voor een gemeentelijke oefening, evaluatieformulieren voor waarnemers en evaluaties van gemaakte oefeningen.

De **databank van oefeningen** wordt regelmatig aangevuld met relevante oefeningen. Hierin staan zowel tafeloefeningen, beleidsoefeningen, oefeningen voor radiocommunicatie als algemene inzet-oefeningen die vanuit verschillende gemeenten en diensten werden gerealiseerd. Een aantal van deze voorbeeldoefeningen is op maat van de gemeenten geschreven. Bovendien kunnen de gemeenten en hulpdiensten hieruit inspiratie en informatie putten om zelf nieuwe oefeningen uit te werken. Omgekeerd is het de bedoeling dat deze databank ook regelmatig wordt geactualiseerd door teams op het terrein. Goede en volledig voorbereide oefeningen moeten zeker hun weg vinden naar deze databank, zodat een gevarieerde keuze ontstaat.

We bieden verder **ondersteuning** aan de hulpdiensten, de gemeenten en de Seveso-bedrijven voor wat betreft de opbouw van een oefenbeleidsplan, praktische tips, het uitlenen van oefenhesjes, het leggen van contacten, de organisatie van grootschalige multidisciplinaire oefeningen en ondersteuning bij kleinere gemeentelijke oefeningen. Aangezien het personeel beperkt is, kunnen we niet op alle vragen voor ondersteuning ingaan. Aan provinciale oefeningen, aan gemeenten die hun oefenbeleid aan het opstarten zijn en aan multidisciplinaire oefeningen wordt voorrang verleend.

Samenwerken wordt gestimuleerd. Bij een oefening in de gemeente X wordt aan de brandweer en/of politiezone Y gevraagd om het monodisciplinaire gedeelte uit te werken en te fungeren als oefen(bege)leider. Nadien wordt dan de omgekeerde beweging gemaakt. Aangezien men bijna evenveel leert uit de voorbereiding als bij een oefening zelf, is dit voor iedereen een win-win situatie. Sinds eind 2015 gaat deze samenwerking

nog verder door de oprichting van een ‘team ambtenaren noodplanning’ dat vrijwillig ondersteuning kan bieden aan een ambtenaar noodplanning bij een incident of een oefening.

Verder wordt getracht de **betrokkenheid** van de verschillende actoren te bevorderen, door zoveel mogelijk waarnemers aan te trekken die baat hebben bij de oefening. Bv. bij een oefening in een Seveso-bedrijf worden hierbij ook de buurbedrijven, de Seveso-inspecteurs van de FOD WASO, de buurprovincies en het Crisiscentrum van de Regering uitgenodigd. Bij gemeentelijke oefeningen kunnen dit de burgemeesters, rampenambtenaren of informatie-ambtenaren van de buurgemeenten zijn.

Ook werken we zoveel mogelijk met **mediasimulanten** tijdens een oefening: hiervoor wordt vaak een communicatie-ambtenaar uit een andere gemeente gevraagd. Het is immers de manier bij uitstek om de noodplanning van dichtbij te leren kennen. Hier wordt ook vernieuwend gewerkt door gebruik te maken van de CIP-simulator tijdens oefeningen. Via deze simulator van complexe interactieve processen (CIP) wordt een realistische input van sociale mediaberichten over de crisis gegeven en kan de crisiscommunicatie geoefend worden, en dit zowel multi- als monodisciplinair.

Tot slot worden de **evaluaties** op OSR geplaatst zodat iedereen kan leren uit de gemaakte oefening.

4.2. Grensoverschrijdend oefenbeleid

In noodplanning en het daar bijhorende oefenbeleid is het van belang om niet alleen te werken met alle disciplines binnen de provincie Antwerpen, maar ook om verder te kijken dan de grens. Een rampsituatie stopt immers niet bij de grens met Nederland, en sinds 1992 bestaat er een overeenkomst inzake wederzijdse bijstandsverlening bij het bestrijden van rampen en ongevallen. Daarom wordt er binnen de provincie Antwerpen geopteerd voor een grensoverschrijdende samenwerking met Nederland, en meer bepaald met de aangrenzende Nederlandse Veiligheidsregio's Midden- en West-Brabant (VRMWB), Zeeland en Brabant Zuidoost. Gezien de territoriale grens tussen de provincie Antwerpen en de VRMWB het grootst is, is de samenwerking met deze Veiligheidsregio het meest intensief.

4.2.1 Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant

Op 19 september 2014 zijn de veiligheidsregio Midden- en West-Brabant en de federale diensten van de provincie Antwerpen overeengekomen om te werken met een **driejaarlijkse oefencyclus**. Deze cyclus houdt in dat in jaar 1 een tafeloefening, in jaar 2 een alarmeringsoefening en in jaar 3 een operationele oefening zal worden gehouden. Conform deze oefencyclus werd er in 2015 een operationele oefening georganiseerd en zal er in 2016 een tafeloefening plaatsvinden.

4.2.2. Veiligheidsregio Zeeland

Op 26/11/2015 was er een overleg tussen de veiligheidsregio Zeeland en de provincies Oost- en West-Vlaanderen en Antwerpen. Op 07/12/2015 is deze groep opnieuw samengekomen en werd er aandacht besteed aan de oefening MIRG die in het najaar tussen West-Vlaanderen en Zeeland, maar waarbij brandweer Antwerpen en Waasland betrokken zijn. Daarnaast blijft Zeeland vragende partij om samen te oefenen en werd er beslist dat de afspraken (zoals liaisons,...) die reeds gemaakt zijn met VRMWB zoveel mogelijk moeten worden overgenomen.

4.2.3. Veiligheidsregio Brabant Zuidoost

Bij de nucleaire oefening te Mol/Dessel was een vertegenwoordiging van de veiligheidsregio Brabant Zuidoost aanwezig. Het concept 'liaison functie' werd dan ook getest en goed bevonden.

4.3. Werkgroep oefenbeleid

De werkgroep oefenbeleid nam in 2015 een nieuwe start. Deze werkgroep bestaat uit een beperkt aantal vertegenwoordigers van alle disciplines, de ambtenaren noodplanning en Campus Vesta en wordt voorgezeten door de federale dienst Noodplanning van de gouverneur.

Dit team streeft ernaar om in de ganse provincie Antwerpen zo uniform mogelijk te oefenen, gebruik makend van de beschikbare sjablonen van draaiboeken, evaluatieformulieren en eenzelfde oefenmethodiek. Ook wordt er gemikt op een spreiding van de oefening met betrekking tot het territorium en de risico's.

5. Oefenmethodologie

Een goed voorbereide oefening is een voorwaarde om de oefening te laten slagen. Tegelijk vereist een goede voorbereiding dat er adequaat nagedacht werd over risico's en de bestrijding ervan. Zo zorgt de voorbereiding van een oefening er vaak voor dat een bestaand plan kritisch wordt bekeken en kan leiden tot generieke opmerkingen en aanpassingen.

Voor de uitgebreide methodologie verwijzen wij naar de paper “Provinciaal Oefenbeleid” in 2007-2008 gemaakt voor de cursus Postgraduaat Rampenmanagement. Het hoofdstuk ‘verloop en aanpak van een oefening’ is terug te vinden op OSR in de rubriek Oefeningen > Nuttige documenten > Verloop en aanpak van een oefening. De volgende elementen komen achtereenvolgens aan bod:

5.1. Oefenkalender: oefeningen worden per gemeente gepland in een meerjarenkalender, rekening houdend met de mogelijke risico's, variatie in discipline-focus en variatie in het soort oefening. De algemene oefenkalender voor alle provinciale en gemeentelijke oefeningen is terug te vinden op OSR en wordt aangevuld door gemeenten van zodra zij weten wanneer een oefening zal plaatsvinden.

5.2. Locatie: wordt bepaald afhankelijk van de oefening.

5.3. Deelnemers: worden bepaald aan de hand van het scenario en afhankelijk van de beschikbaarheid en realiteitszin.

5.4. Oefendoelen: moeten beperkt zijn omdat het niet mogelijk is om alles te oefenen, moeten voorafgaandelijk afgetoetst worden met de deelnemers en volgens het SMART principe opgesteld.

5.5. Realiteitszin: Idealiter zou enkel het scenarioteam en de oefen(bege)leiding op de hoogte mogen zijn van het scenario. Het is niet de bedoeling dat de oefening perfect loopt, maar dat men leert. Het scenarioteam dient wel de nodige maatregelen te nemen om de bevolking en diensten tijdig op de hoogte te brengen van de oefening.

5.6. Scenario en scenarioteam: Het scenarioteam schrijft het scenario. Hoewel bij een algemene inzetoefening het vaak wenselijk is dat elke discipline één scenarist aanduidt, is dit afhankelijk van het scenario niet steeds noodzakelijk en is het ook niet voor elke discipline haalbaar om een scenarist te voorzien. Aan de hand van een tijdslijn worden de gebeurtenissen

vermeld, de betrokken gevaarlijke producten, de beschrijving van de letsels van de slachtoffers, de impact op de bevolking enz.

Het is van groot belang dat het scenario realistisch is zodat de betrokkene hulpdiensten zo werkelijkheidsgetrouw mogelijk kunnen oefenen. Bovendien dient het scenario afgestemd te zijn op het niveau van de gemeente (i.e. grootte, aanwezige risico's,...) en moet gewerkt worden aan een scenario waarbij alle partners in de gemeente kunnen deelnemen aan de oefening.

5.7. Draaiboek: De weergave van de praktische organisatie en het verloop van de oefening. Het draaiboek is enkel bedoeld voor de organisatie, de waarnemers en simulanten. Een sjabloon van een draaiboek is terug te vinden op [OSR>Oefeningen> Nuttige documenten> Draaiboek](#)

5.8. Voorbereiding en praktische afspraken: De organisatie zorgt voor de herkenbaarheid van de deelnemers. Het is praktisch om veiligheidshesjes te voorzien in verschillende kleuren. In de provincie Antwerpen wordt gewerkt met de volgende kleuren:

Rode hesjes: oefenleiding: eindverantwoordelijke van de oefening, stuurt bij waar nodig

Groene hesjes: oefenbegeleiding: kan sturend tussenkomen in de oefening.

Blauwe hesjes: waarnemers of toeschouwers: geven geen input in de oefening.

Gele hesjes: reële pers

Dondergroene hesjes: evaluatoren

De oefenleiders en oefenbegeleiders staan met elkaar in verbinding via radiocommunicatie.

De waarnemers en/of evaluatoren worden op voorhand gebriefd en krijgen een evaluatieformulier. Deze zijn te vinden op [OSR > Oefeningen > Nuttige documenten > Formulieren waarnemers](#).

Bij een algemene inzetoefening worden de deelnemers op voorhand door hun oversten gebriefd over de oefenafspraken (niet over het scenario). Sommige deelnemers kunnen nochtans gebriefd worden over het scenario, indien dit noodzakelijk is voor de evaluatie van de gestelde oefendoelen. Er wordt eventueel voorzien in reservewagens en reservepersoneel, zodat de oefening

kan doorgaan ook als er een klein incident buiten de oefening zou gebeuren. Bij een groot reëel incident wordt de oefening uiteraard stop gezet.

De simulanten worden voorafgaandelijk gebriefd, eventueel wordt voorzien in vervoer en grimeerlokaal.

Door de medische discipline wordt een extra ziekenwagen voorzien buiten de oefening indien er kans op reële slachtoffers bestaat.

De politie kan gevraagd worden om het verkeer te regelen in functie van de oefening.

Aan alle deelnemers, waarnemers en simulanten worden de veiligheidscodewoorden ('strike', 'lock-out' en 'no play no play no play') en hun betekenis nog eens gegeven.

Deze afspraken zijn uiteraard niet limitatief.

5.9. Oefening zelf: de oefening mag enkel worden bijgestuurd door de oefen(bege)leiders. Beslissingen in het kader van de oefening worden genomen door de organisatie. De veiligheid van de deelnemers mag nooit in gevaar worden gebracht. Onmiddellijk na de oefening volgt een hotwash-debriefing en een dankwoord voor de deelnemers. De hotwash-debriefing wordt opgenomen in de verdere evaluatie.

5.10. Evaluatie: een evaluatie wordt opgesteld, meestal door het scenarioteam, in overleg met de oefenbegeleiding en aan de hand van de evaluaties van de deelnemers en de waarnemers. De evaluatie wordt in een PowerPointpresentatie gegoten en voorgesteld aan de deelnemers en op OSR geplaatst, bij Oefeningen> Evaluaties.

5.11. Beeldmateriaal genomen tijdens de oefening en persreacties i.v.m. met de oefening: wordt ook in de mate van het mogelijke verspreid onder de deelnemers en betrokkenen via uitnodigingen op Dropbox, Google Docs en dergelijke.

5.12. Implementatie van de evaluatie: dit gebeurt binnen de eigen disciplines en diensten. Indien nodig gebeuren aanpassingen van de werking op lokaal niveau of van de bestaande nood- en interventieplannen en worden bijkomende opleidingen georganiseerd.

6. Evaluatie

6.1. Werkgroep Evaluaties

In 2015 kwam de werkgroep evaluaties voor het eerst samen. Het doel van deze werkgroep is om de leercurve van oefeningen steiler te maken. Er worden immers nog te vaak dezelfde evaluatiepunten genoteerd tijdens een oefening. De werkgroep evaluaties zal enkele keren per jaar samenkomen om bevindingen te delen en bij te sturen waar nodig.

Tijdens de eerste bijeenkomst kwamen enkele belangrijke conclusies naar boven. Zo blijkt de huidige gehanteerde provinciale evaluatiemethodologie zeer waardevol te zijn. In 2016 zal er gewerkt worden met een lijst van de oefendoelen geformuleerd per oefening en een lijst met de meest voorkomende evaluatiepunten. Bedoeling is om te kijken of er enige vooruitgang geboekt wordt.

Tijdens een oefening zal in de eerste plaats coachend opgetreden worden zodat er onmiddellijk bijgestuurd kan worden waar nodig.

Tot slot zal er naar gestreefd worden om een 'team evaluatoren' op te richten, zodat er bij elke oefening beroep gedaan kan worden op een pool van ervaren evaluatoren.

7. Kosten

De weergave van de kosten verbonden aan het oefenbeleid zijn slechts de kosten die door de federale dienst Noodplanning van de gouverneur van Antwerpen werden gedragen. Oefenen kost geld. Voorafgaand moet een budget worden voorzien voor logistieke kosten, catering, verzekering enz. Onderstaande bedragen geven bijgevolg niet de effectieve kosten weer van de oefeningen die in 2015 plaatsvonden.

KOSTEN	EURO
Oefeningen Algemeen	
Logistiek	1.216,50
Evaluatie	5.386,90
Simulanten	1.400,40
Catering	1.261,00
Virtueel Oefenen	
Licentie	4.400,00
TOTAAL	13.664,80

8. Slot

Oefenen is een belangrijke stap in het voorbereid zijn op een rampsituatie. We streven ernaar om dit voor iedereen haalbaar te maken door zelf oefeningen te organiseren, te begeleiden en ondersteuning te bieden. Het oefenbeleid is geen statisch maar een dynamisch proces. Dankzij de leermomenten en de interactie tussen de verschillende diensten en mensen, zullen er steeds nieuwe ideeën en impulsen ontstaan. Dit kan leiden tot nieuwe ontwikkelingen en een aanpassing in het beleid. Dankzij de inzet van iedereen wordt gestreefd naar een optimale werking van de verschillende diensten en kan de veiligheid van de bevolking worden verzekerd.